

«Քայլ առ քայլ» բարեգործական հիմնադրամ

«Նախադպրոցական հաստատության մանկավարժական աշխատողների մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների զարգացման» ծրագիր

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա՝ Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների հետ՝ սաների կրթական աշխատանքների կազմակերպման և ընտանեկան դաստիարակության հարցում

Դաստիարակ՝ Հասմիկ Ավետիսյան

Մանկապարտեզ՝ Գյումրի «Արարատ կրթահամալիր» ՀՈԱԿ

2022թ.

Բովանդակություն

Ներածություն.....	3
ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների հետ	5
1.1 Մանկավարժի և ծնողի համագործակցության կարևորությունը,.....	5
1.2 Ընտանիքի ազդեցությունը երեխայի կյանքում և մտավոր դաստիարակության գործում.....	8
Գլուխ 2. Երեխա - ծնող հարաբերությունները՝ որպես հոգեբանական հետազոտության առարկա	12
2.1 Երեխա-ծնող հուզական փոխհարաբերությունների լիարժեք բնութագիրը	12
2.2 Ծնող-երեխա հարաբերությունների համակարգը հատուկ նշանակություն ունի երեխայի զարգացման և նրա կենսական կարևոր խնդիրների լուծման համար.....	14
Եզրակացություն	20
Օգտագործված գրականության ցանկ	21

Ներածություն

Մանկավարժների և ծնողների միջև փոխգործակցության կազմակերպումը նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների գործունեության ամենադժվար ոլորտներից է: Ծնողների և ուսուցիչների փոխազդեցությունը գալիս է տարբեր արժեքային համակարգերից: Եթե ուսուցիչների համար կարևոր է, թե ինչպես է կազմակերպվում խմբի գործունեությունը (ռեժիմ, ծրագրի իրականացումն ապահովում), ապա ծնողների համար կարևոր է, թե ինչպես է իրենց երեխան «տեղավորվում» ռեժիմին և ծրագրի իրականացմանը:

Նախադպրոցական հաստատությունների գործունեության ժամանակակից պայմանները առաջ են բերում ընտանիքի հետ փոխգործակցությունը առաջատար տեղերից մեկում: Փորձագետների կարծիքով՝ ուսուցիչների և ծնողների միջև հաղորդակցությունը պետք է հիմնված լինի բացության, փոխըմբռնման և վստահության սկզբունքների վրա: Ծնողները նախադպրոցական ուսումնական հաստատության հիմնական հաճախորդներն են, հետևաբար նրանց հետ ուսուցիչների փոխգործակցությունը պարզապես անհնար է առանց ընտանիքի շահերն ու կարիքները հաշվի առնելու: Այս պատճառով է, որ այսօր շատ նախադպրոցական հաստատություններ առաջնորդվում են աշխատանքի այնպիսի ձևերի և մեթոդների որոնմամբ, որոնք թույլ են տալիս հաշվի առնել ծնողների իրական կարիքները և նպաստել ակտիվ ծնողական դիրքի ձևավորմանը:

Մխիթար Գոշը (12-րդ դար) նշում էր, որ զավակների զանցանքների և հանցաքների համար ամենից առաջ պատասխանատու են ծնողները: Ներսես Շնորհալին խորհուրդ էր տալիս երեխային դաստիարակել վաղ մանկությունից, խրատել, նրանց սրտի մեջ ներարկել բարության, ազնվության և մարդասիրության սերմեր:

19-րդ դարի հայ գրողներն էլ (Խ. Աբովյանը, Րաֆֆին, Ռ. Պատկանյանը, Ղ. Աղայանը, Մ. Նալբանդյանը) աճող սերնդի կրթության և դաստիարակության գործում մեծ տեղ էին տալիս ընտանիքին: Նրանք ընդգծում էին ընտանիքի վճռորոշ դերը՝ երեխայի ապագայի ճիշտ կազմակերպման, նրա հակումների անկաշկանդ զարգացման առումով:

գործունեության բազմազան ու տարաբնույթ ձևերով (կենցաղային, աշխատանքային, տնտեսական, հաղորդակցական- դաստիարակչական), քան մանկապարտեզը: Եթե մանկապարտեզում երեխային դեպքից դեպք է որևէ աշխատանք հանձնարարվում, ապա ընտանիքում բոլորովին այլ պատկեր է:

Հետազոտության Ընտանիքն ավելի լայն հնարավորություն ունի երեխային ընդգրկելու նպատակն է բացահայտել ընտանեկան միջավայրի, ներընտանեկան փոխհարաբերությունների, ծնողական վերաբերմունքի ազդեցությունը նախադպրոցական երեխաների արժեքային համակարգի ձևավորման վրա.

ԳԼՈՒԽ 1. Մանկավարժական աշխատողի համագործակցությունը սաների ծնողների հետ

1.1 Մանկավարժի և ծնողի համագործակցության կարևորությունը,

Դեռևս հին ժամանակներից երեխաների դաստիարակության գործում առաջնությունը տրվում էր ուսուցիչներին՝ անտեսելով սովորողի ընտանեկան կրթական միջավայրի առանձնահատկությունները: Այժմ, երբ երեխայի հետ փոխգործակցության օպտիմալ մոդելը ուղղված է անձին, ուսումնական հաստատությունում կրթական ծրագրերը պետք է իրականացվի՝ հաշվի առնելով սովորողի անհատակունությունը: Իսկ ինչպես հայտնի է անհատականությունը ձևավորվում է ընտանիքում, քանի որ երեխան իր ժամանակի մեծ մասն անցկացնում է ընտանիքում և նրա զարգացման վրա մեծ ազդեցություն ունի ընտանեկան միջավայրը: Շատ հաճախ կարելի կարծիք լսել, որ ամեն ինչ ընտանիքից է գալիս: Սա իսկապես այդպես է: Հիմնական բնավորության գծերը կա՛մ գենետիկորեն դրված են, կա՛մ ձևավորվում են ծնողների ազդեցության տակ մանկության տարիներին:

Ընտանեկան կրթության առաջնահերթության ճանաչումը պահանջում է բոլորովին այլ հարաբերություններ ընտանիքի և նախադպրոցական հաստատության միջև: Այս հարաբերությունների նորույթը որոշվում է «համագործակցություն» և «փոխազդեցություն» հասկացություններով:

Համագործակցությունը «հասակակիցների հետ հաղորդակցություն» է, որտեղ ոչ ոք առանձնաշնորհելու, վերահսկելու, գնահատելու արտոնություն չունի:

Փոխազդեցությունը համատեղ գործունեության կազմակերպման միջոց է, որն իրականացվում է սոցիալական ընկալման (ընկալման) հիման վրա և հաղորդակցության միջոցով:

Ո՞րն է ժամանակակից ծնողի դիմանկարը: Ժամանակակից ծնողը ոչ լավն է, ոչ վատը, նա պարզապես հարմար է իր ժամանակին: Նա երբեմն վախենում է վատ, ոչ կոմպետենտ մանկավարժ լինելուց կամ կարծես փորձում է ընդգծել իր անտարբերությունը սոցիալական շրջանակների և դաստիարակության պահանջների նկատմամբ: Շատ

ծնողներ այսօր զբաղված են ընտանիքի նյութական բարեկեցության ապահովմամբ, շատ քիչ ժամանակ է մնացել երեխաների հետ շփվելու համար:

Մյուս կողմից, կարելի է նշել, որ ժամանակակից ծնողները կրթված են, լայնորեն հասանելի են գիտահանրամատչելի տեղեկատվությանը մանկավարժության և հոգեբանության ոլորտում: Սակայն ընդհանուր կուլտուրայի բարձր մակարդակը, էրուդիցիան և ծնողների տեղեկացվածությունը նրանց մանկավարժական մշակույթի բավարար մակարդակի երաշխիք չեն: Այստեղ առաջանում է հակասություն ծնողներին հասանելի տեղեկատվության քանակի և այն արդյունավետ օգտագործելու անբավարար ունակության միջև սեփական երեխաներին դաստիարակելու պրակտիկայում: Ծնողները դժվարություններ են ունենում երեխաներին դաստիարակելու, լավագույն կրթական մեթոդներն ու տեխնիկան ընտրելու, համացանցից քաղված տեղեկատվությունը և հանրաճանաչ գրական տեղեկատվությունն ուղղակիորեն գործնականում կիրառելու հարցում: Նախադպրոցական հաստատությունների գործունեության ժամանակակից պայմանները առաջ են բերում ընտանիքի հետ փոխգործակցությունը առաջատար տեղերից մեկում: Փորձագետների կարծիքով՝ ուսուցիչների և ծնողների միջև հաղորդակցությունը պետք է հիմնված լինի բացության, փոխըմբռնման և վստահության սկզբունքների վրա: Ծնողները նախադպրոցական ուսումնական հաստատության հիմնական հաճախորդներն են, հետևաբար նրանց հետ ուսուցիչների փոխգործակցությունը պարզապես անհնար է առանց ընտանիքի շահերն ու կարիքները հաշվի առնելու: Այս պատճառով է, որ այսօր շատ նախադպրոցական հաստատություններ առաջնորդվում են աշխատանքի այնպիսի ձևերի և մեթոդների որոնմամբ, որոնք թույլ են տալիս հաշվի առնել ծնողների իրական կարիքները և նպաստել ակտիվ ծնողական դիրքի ձևավորմանը: Ծնողների հետ աշխատանքի ոչ ավանդական ձևերը, այսինքն. ոչ ստանդարտ, հատուկ, օրիգինալ, տարբերվում է ընդհանուր ընդունվածից:

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունների և աշակերտների ընտանիքների փոխգործակցությունը ոչ ավանդական ձևերի միջոցով նախապայման է.

- ծնողների ուշադրությունը գրավել նախադպրոցական տարիքի երեխաների կրթության և վերապատրաստման խնդրի վրա՝ երեխայի լիարժեք և ժամանակին զարգացման նպատակով.

Ծնողների նպատակային կրթությունը՝ նրանց ֆունկցիոնալ գրագիտությունը և ուսումնական հաստատության ուսուցիչների հետ լիարժեք համագործակցության կարողությունը բարձրացնելու համար.

- ընտանիքի դաստիարակչական դերում ակտիվ դիրքի ձևավորում

Մանկավարժի և ծնողի արդյունավետ փոխգործակցության հիմնական ասպեկտը, ըստ հեղինակների, հիմնված է վստահության, երկխոսության, գործընկերության սկզբունքների վրա: .

1. Վստահության հոգեբանություն. Ծնողները պետք է վստահ լինեն, որ լավ վերաբերմունք ունեն իրենց երեխայի նկատմամբ: Մանկավարժներն իրենց հերթին չպետք է շտապեն գնահատել իրենց զարգացումը:
2. Մանկավարժը պետք է ցույց տա ծնողների հետ շփվելու կոնկրետ, դրական ուղիներ:
3. Տեղեկատվությունը պետք է դինամիկ լինի: Առնվազն շաբաթը մեկ անգամ անհրաժեշտ է թարմացնել ծնողների համար նախատեսված կրպակի նյութը (հսկիչ աղյուսակը՝ հավելվածում):
4. Ծնողները պետք է հնարավորություն ունենան իրենց համար հարմար ժամանակ գալ խումբ, ներկա գտնվել դասասենյակում, ռեժիմի պահերին, պարապել «Բաց օրերին», ուսուցչի խնդրանքով կամ ծնողների խնդրանքով:
5. Տարբերակված մոտեցում. Նմանատիպ ծնողական խնդիրներ ունեցող ծնողների փոքր խմբի հետ շփվելը (օրինակ՝ մանկական համառություն, ամաչկոտություն, տրամադրության խանգարում, անհանգիստ քուն)

Ծնողների հետ փոխգործակցության ոչ ավանդական ձևերի իրականացումն իրականացվում է մի քանի ուղղություններով.

Նախադպրոցական ուսումնական հաստատության ընտանիքի հետ փոխգործակցության հիմնական ուղղությունները

Աշխատանքի ամենաարդյունավետ և հետաքրքիր ձևերը, ինչպես նշում են իրենք՝ ծնողներն են.

- խմբային հանդիպումներ բանավեճերի, թոք-շոունների ձևով, խաղային պահերի ընդգրկմամբ, մասնագետների հրավերով, «Ծնողների ակումբ», վարպետության դասեր ծնողների համար «Բաց դռների օրեր»,
- աշակերտների ընտանիքների հետ փոխգործակցության զանգվածային ձևերի անցկացում (արձակուրդներ, մրցույթներ, թատերական օրեր, էքսկուրսիաներ և այլն);
- նախագծային գործունեության կազմակերպում ուսուցիչ - երեխաներ - ծնողներ
- տեսողական մանկավարժական քարոզչության ձևավորում, թերթ ծնողների համար

1.2 Ընտանիքի ազդեցությունը երեխայի կյանքում և մտավոր դաստիարակության գործում

«Երեխան ընտանիքի հայելին է» արտահայտությունը դիպուկ կերպով բնութագրում է երեխայի վերաբերմունքը այն հոգևոր և բարոյական սկզբունքների նկատմամբ, որոնք ընդունված են նրա ընտանիքում: Յուրաքանչյուր ընտանիք ունի ճիշտ կամ սխալի, բարու և չարի, գթասրտության, «կարելիի» ու «չի կարելիի» իր պատկերացումները: Եթե երեխայի շրջապատում «թույլատրելի» է համարվում ստի, կեղծիքի ու դաժանության առկայությունը, ապա դժվար թե այդ երեխաները զերծ մնան դրանց ավերիչ ազդեցությունից: Ընդօրինակելով մտերիմներին, սիրելի մարդկանց, հետևելով նրանց «կենսական դասերին»՝ երեխան աստիճանաբար յուրացնում է վարվելակերպի, փոխհաղորդակցման մշակույթը: Մեծ մանկավարժներն ընդգծում են, որ ընտանեկան դաստիարակությունն ամենից առաջ ծնողների ինքնադաստիարակությունն է:

- Երեխայի լիարժեք ինտելեկտուալ և հուզական զարգացումն ապահովվում է միայն ծնողների աջակցությամբ: Նրանք, ինչպես ոչ ոք, կարողանան վերահսկել, շտկել և ձևավորել այն անձնական հատկությունները, որոնք կօգնեն երեխային արդյունավետորեն շփվել մարդկանց հետ, համարժեք արձագանքել իրավիճակներին և առաջադրանքներին, որոնք նրա առջև են կանգնած:
- Զգացմունքային ինտելեկտը նշանակում է շրջապատող մարդկանց ընդունելու և հասկանալու, ձեր զգացմունքներն արտահայտելու և դրանք կառավարելու կարողություն: Մեծահասակները, որպես կանոն, կարողանում են կառավարել իրենց հույզերը, բայց նույնիսկ նրանք, ուժեղ հուզական սթրեսի պահերին, կարող են անտեղի մտածել և գործել: Եվ եթե դուք փոքր երեխա եք, ապա դա անում եք գրեթե միշտ:
- Պրակտիկայով, որը ձեռք է բերվում ընտանիքում և մանկապարտեզում հասակակիցների հետ շփման ընթացքում, երեխան ձեռք է բերում հուզական ինքնակարգավորման հմտություններ՝ իրենց փորձը կառավարելու և հույզերի արտահայտման կարողություն: Չորս տարեկանում երեխաների մեծ մասը սկսում է օգտագործել արտաքին գրգռիչները վերացնելու ամենապարզ ռազմավարությունները: Օրինակ, նրանք փակում են իրենց աչքերը, երբ վախենում են և խցանում են ականջները, երբ բարձր աղմուկ են լսում:
- Երեխայի հուզական ինտելեկտը դեռ թույլ չի տալիս օգտագործել հուզական ինքնակարգավորման ավելի բարդ ռազմավարություններ: Օրինակ, 10 տարեկանում շատ երեխաներ արդեն կարողանում են օգտագործել մեծահասակների հուզական վարքագծի երկու հիմնական կատեգորիաները՝ նրանք, որոնք նպատակ ունեն լուծել խնդիրը և նրանք, որոնք նպատակ ունեն հանդուրժել զգացմունքները:

- Իհարկե, նախադպրոցական տարիքի երեխայի մեջ կարեկցանքի և համակրանքի հույզերի զարգացման և դաստիարակության գործում էական դերը պատկանում է ընտանիքին:
- Ընտանիքի պայմաններում զարգանում է միայն նրան բնորոշ հուզական և բարոյական փորձ՝ համոզմունքներ և իդեալներ, գնահատականներ և արժեքային կողմնորոշումներ, վերաբերմունք շրջապատի մարդկանց և գործունեության նկատմամբ: Նախընտրելով արժեքների գնահատման այս կամ այն համակարգն ու չափանիշները (նյութական և հոգևոր), ընտանիքը մեծապես որոշում է երեխայի հուզական և սոցիալ-բարոյական զարգացման մակարդակն ու բովանդակությունը:
- Զգացմունքային փորձը կարող է զգալիորեն սահմանափակվել ոչ լիարժեք ընտանիքից (ծնողներից մեկի բացակայության դեպքում) կամ եղբայրների և քույրերի բացակայության դեպքում: Այլ երեխաների, տարեցների կյանքին մասնակցելու ոչ բավարար իրական պրակտիկան, որոնց մասին պետք է հոգ տանել, կարևոր գործոն է, որը նեղացնում է հուզական փորձի շրջանակը:
- Ծնողները երեխայի առաջին սոցիալական միջավայրն են: Ավելին, եթե կյանքի առաջին տարիներին ծնողների հանդեպ սերն ապահովում է սեփական կյանքն ու անվտանգությունը, ապա մեծանալով ծնողական սերն ավելի ու ավելի է կատարում մարդու ներքին, հուզական և հոգեբանական աշխարհը պահպանելու և պաշտպանելու գործառույթը: Ընտանեկան կրթության հիմնական պահանջը երեխայի սիրո, ըմբռնման և ընդունման պահանջն է: Միայն ծնողական սիրո հանդեպ երեխայի վստահության և մարդու հոգեկան աշխարհի ճիշտ ձևավորման դեպքում է հնարավոր:
- Ընտանիքի պայմաններում զարգանում է միայն նրան բնորոշ հուզական և բարոյական փորձ՝ համոզմունքներ և իդեալներ, գնահատականներ և արժեքային կողմնորոշումներ, վերաբերմունք շրջապատի մարդկանց և գործունեության նկատմամբ: Նախընտրելով արժեքների գնահատման այս

կամ այն համակարգն ու չափանիշները (նյութական և հոգևոր), ընտանիքը մեծապես որոշում է երեխայի հուզական-կամային և սոցիալ-բարոյական զարգացման մակարդակն ու բովանդակությունը: Ուստի ընտանիքը կարող է հուզական-կամային ոլորտի զարգացման և՛ դրական, և՛ բացասական գործոն հանդես գալ:

- Ընտանիքում երեխան ձեռք է բերում առաջին զգացմունքային փորձը, և դա կարող է շատ տարբեր լինել:

Գլուխ 2. Երեխա - ծնող հարաբերությունները՝ որպես հոգեբանական հետազոտության առարկա

2.1 Երեխա-ծնող հուզական փոխհարաբերությունների լիարժեք բնութագիրը

Ծնողական հարաբերություն հասկացությունը ունի առավել ընդհանուր բնույթ և ցույց է տալիս ծնողի և երեխայի փոխադարձ կապը: Ծնողական հարաբերությունը իր մեջ ներառում է սուբյեկտիվ-գնահատելի, գիտակցական-ընտրողական պատկերացում երեխայի մասին, որը սահմանում է ծնողական դաստիարակության առանձնահատկությունները, երեխայի հետ շփման միջոցը, նրա վրա ազդեցության եղանակների բնույթը: Որպես կանոն, ծնողական հարաբերության կառուցվածքի մեջ առանձնացնում են հուզական, ճանաչողական և վարքագծային բաղադրիչները: Ծնողական դիրք և ծնողական կարգավորումներ հասկացությունը օգտագործվում են որպես ծնողական հարաբերությունների հոմանիշներ, բայց տարբերվում են գիտակցման աստիճանով: Ծնողական դիրքորոշումը կապվում է գիտակցաբար ընդունված, մշակված հայացքների, մտադրությունների հետ: Երեխա-ծնող հարաբերությունները կազմում են ընտանիքի՝ որպես ամբողջական համակարգի կարևորագույն ենթահամակարգը և կարող են դիտարկվել որպես անընդհատ, երկարատև և երեխայի տարիքային առանձնահատկություններով միջնորդավորված երեխայի ու ծնողի հարաբերություններ: Ե. Մ. Ջախարովայի և Գ. Վ. Բուրմենսկայայի կարծիքով, հուզական փոխգործունեության նկարագրման համար առավել արդյունավետ և բնութագրական գծեր են համարվում բազմամյա հետազոտությունների արդյունքում առանձնացված երեխա-մայր փոխհարաբերությունները, որոնք օգտագործում են հետևյալ հասկացությունները. ընտանեկան մթնոլորտ, ծնողական դիրքորոշում, ընտանեկան դաստիարակության ոճ, ծնողական կարգավորումներ, ծնողների հուզա-արժեքային հարաբերություններ:

Ընտանիքը որպես երեխայի զարգացման սկզբնաղբյուր պետք է կարևոր նշանակություն տա երեխայի բարոյական այնպիսի որակների ձևավորմանը, ինչպիսին է մանկական հաղորդակցության դերը:

Հենց ընտանիքում է երեխան ստանում առաջին կենսական փորձը, կատարում առաջին հետևությունները և սովորում, թե ինչպես վարվել տարբեր իրավիճակներում: Շատ կարևոր է, որպեսզի այն, ինչ մենք սովորեցնում ենք երեխային, ամրապնդվի կոնկրետ օրինակներով, որպեսզի նա տեսնի, որ մեծահասակների մոտ թեորենը չի նույնացվում պրակտիկայի հետ: Ժամանակակից ընտանիքի համար բնորոշ է ծնողների կրթական, հասարակական գործունեությունը: Ծնողներից յուրաքանչյուրը երեխայի մեջ նկատում է իր շարունակությունը, որոշակի հաստատումների և իդեալների իրականացումը ու շատ դժվար է հեռանում նրանցից: Ծնողների միջև կոնֆլիկտային վիճակը տարբեր մոտեցումներ են ունենում երեխայի զարգացմանն ու դաստիարակությանը: Ծնողները, ընդունելով որոշումներ, պարտավոր են առաջին տեղում դնել ոչ սեփական հայացքները, այլ այն, որ պետք է լինի առավել օգտակար երեխայի համար: Յուրաքանչյուր ընտանիքում օբյեկտիվորեն ներկայացվում է դաստիարակության, զարգացման միանգամայն չգիտակցված համակարգ: Ընտանիքը, որտեղ փոխհարաբերությունների հիմնական տեսակ համարվում է համագործակցությունը, ձեռք է բերում հատուկ որակ, դառնում է զարգացման բարձր մակարդակի խումբը՝ կոլեկտիվ: Երեխայի համար առավել թանկագին, մտերիմ, հիասքանչ էակ համարվում է մայրը: Մայրը ոչ միայն ջերմություն է, ուշադրություն: Նա սիրո, բարության, քնքշության աշխարհ է: Մայրական ուշադրության անբավարարության դեպքում երեխայի զարգացումը մշտապես ուշանում է՝ հոգեկան, ֆիզիկական, ինտելեկտուալ, էմոցիոնալ: Որոշ հոգեբաններ ենթադրում են, որ մայրական ազդեցության զրկման մի քանի ամիսները բավական են նրա համար, որպեսզի երեխայի հոգեկան զարգացման գործընթացում կատարվեն փոփոխություններ, որոնք արդեն անհնար է լիովին կանխել հետագայում:

2.2 Ծնող-երեխա հարաբերությունների համակարգը հատուկ նշանակություն ունի երեխայի զարգացման և նրա կենսական կարևոր խնդիրների լուծման համար

Հոգեբանները առանձնացնում են ներդաշնակ երեխա-ծնող հարաբերությունների առավել կարևոր բնութագրերը: Առաջին հերթին, դա երեխայի հիմնական պահանջների բավարարումն է երեխա-ծնող հարաբերությունների համակարգում. անվտանգության և այլ մարդկանց հետ հուզական մերձեցման պահանջը, ծնող-երեխա փոխհարաբերություններում առաջացող պահանջների բավարարումը: Երկրորդ հերթին, կարևոր է ծնողների կողմից երեխայի անհատական առանձնահատկությունների գիտակցման բավականաչափ մակարդակը, նրանց հոգեֆիզիոլոգիական, հոգեբանական և սոցիալ-հոգեբանական բնույթի ընկալումը: Երրորդ հերթին, ծնողների կողմից փոխգործունեության կառուցվածքային ոճի գիտակցված և պատասխանատու կերպով կազմակերպումը: Այս բոլոր որակական բնութագրերը և ծնող-երեխա հարաբերությունների պայմանները որոշում են երեխայի և ծնողի փոխգործունեության բովանդակությունը: Արդյունավետ հարաբերությունների հիմնական բնութագիրը համարվում է հուզական աջակցությունը: Ծնող-երեխա հարաբերությունները փոխհարաբերությունների երկկողմանի գործընթաց է, որում մասնակցում են 2 սուբյեկտ՝ ծնողը և երեխան: Այդ հարաբերությունը ձևավորում է մեկը մյուսի կերպարը. ինչպես ծնողի մոտ իր երեխայի կերպարը, այնպես էլ երեխայի մոտ իր ծնողի կերպարը. Շատ հետազոտություններում հոգեբանները, փորձելով նկարագրել ծնողական հարաբերությունների տեսակները, եկել են այն եզրակացությանը, որը ավելի ճշգրիտ կլինի դաստիարակության գնահատումը միաժամանակ մի քանի ասպեկտներով (հուզական, ճանաչողական, վարքագծային):

Դպրոց հաճախելուց հետո փոխվում է երեխայի հուզական ոլորտը, ինչը պայմանավորված է գործունեության բովանդակության ընդլայնման և հույզեր առաջացնող օբյեկտների թվի ավելացման հետ: Այն գրգռիչները, որոնք հուզական ազդակ են առաջացնում նախադպրոցական տարիքի երեխաների մոտ, կրտսեր դպրոցականների մոտ կարող են չառաջացնել: Չնայած որ կրտսեր դպրոցականը բուռն

արձագանքում է այն իրադարձություններին, որոնք ազդում են նրանց վրա, նրա մոտ առաջացնում է անցանկալի հուզական ռեակցիաների կամային ջանքերի ճնշման ունակություն: Նա կարող է չարտահայտել առաջացած հույզը, ինչպես նաև արտահայտել հույզը, որը իրականում չի վերապրել:

Եթե նախադպրոցական ուսումնական հաստատությունում և ընտանիքում երեխայի վրա համազգեստի պահանջներ չեն դրվում, նրա վարքագծին տարբեր գնահատական է տրվում, դաստիարակության տարբեր մոտեցումներ են կիրառվում, ապա երեխան դժվարանում է ձևավորել վարքային հմտություններ, սովորություններ, գաղափարներ:

Նախադպրոցական հաստատությունների աշխատանքային փորձի ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ ուսուցիչները ընտանիքի հետ աշխատանքը համարում են անհրաժեշտ և դժվար, միևնույն ժամանակ, ոչ բոլորն են դրան պատրաստ: Ավելի հաճախ ուսուցիչների շփումը հիմնված է «փոխադարձ պահանջների մակարդակի» վրա, ծնողների հետ պաշտոնական շփման վրա:

Ծնողների հետ աշխատանքի ամենատարածված ձևերն են ծնողական ժողովները, ծնողական հանձնաժողովները, անհատական զրույցները և խորհրդակցությունները: Բոլորն արդեն ծանոթ են աշակերտների ծնողների հետ աշխատանքի այս ձևերին: Իմ ելույթում կցանկանայի անդրադառնալ աշակերտների ծնողների հետ համագործակցության ոչ ավանդական ձևերին:

Վերջին տասնամյակների ընթացքում ուրվագծվել են մանկապարտեզի և ընտանիքի մանկավարժական փոխգործակցության նոր մոտեցումներ:

Ընտանիքի հետ փոխգործակցության հիմնական ոլորտներն են.

- Ծնողների կարիքների ուսումնասիրությունը կրթական ծառայություններում (հաստատության զարգացման հեռանկարները, աշխատանքի բովանդակությունը և կազմակերպման ձևերը որոշելու համար: Այդ նպատակով հարցաթերթիկ, սոցիոլոգիական հետազոտություն, հարցումներ, ծնողների կրթություն՝ նրանց իրավական բարելավման նպատակով. և մանկավարժական մշակույթը:)

- Ընտանիքի հետ փոխգործակցության մեջ կարևոր դեր է խաղում ծնողների իրավական մշակույթի բարձրացումը՝ ամրապնդելու նրանց պատասխանատվությունը և երեխաների դաստիարակության նկատմամբ գիտակցված վերաբերմունք ձևավորելու համար:

Ծնողների մանկավարժական մշակույթի կատարելագործումն իրականացվում է հետևյալ ոլորտներում.

- երեխայի զարգացման օրինաչափությունների ուսումնասիրություն (տարբեր տարիքային խմբերում ֆիզիկական և մտավոր զարգացման առանձնահատկությունները);
- ծանոթություն ընտանեկան կրթության ժամանակակից համակարգերին;
- առողջ ապրելակերպի խթանում;
- աջակցություն երեխաներին մշակութային և հոգևոր արժեքներին ծանոթացնելու գործում:

Խնամակալները ընտանիքի հետ աշխատանքի տարբեր ձևեր են օգտագործում: Բոլորի համար ամենադժվար պահը ծնողական ժողովներն են: Բայց հենց նրանք են օգնում համախմբել ծնողներին, նպատակադրել նրանց արդյունավետորեն օգնել մանկապարտեզի թիմին, նրանց խմբին և ակտիվորեն մասնակցել երեխաների դաստիարակության գործընթացին: Ծնողների ժողովներին պետք է հատուկ ուշադրություն դարձնել, ուշադիր նախապատրաստվել դրանց անցկացմանը, վերլուծել յուրաքանչյուր հանդիպում:

Հետազոտության նպատակն է որոշել երեխա-ծնող հարաբերությունների ազդեցությունը նախադպրոցական տարիքի երեխաների հուզական բարեկեցության վրա:

Հետազոտությունն անցկացվել է մանկապարտեզում:

Հետազոտությունը կատարել են խոսքի զարգացման պարապմունքի միջոցով, այն կազմակերպել են ք. Գյումրու «Արարատ կրթահամալիր» ՀՈԱԿ-ի, ավագ խմբում, մասնակցել են 25 երեխա, տնօրենը և մեթոդիստը

ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ՊԼԱՆ

Առարկան-Խոսք և հաղորդակցում/ Կենտրոններում աշխատանք/

Խումբ- 5-6 ավագ խումբ

Պարապմունք 2

Թեման – Ընտանեկան գործեր/Հավ մայրիկը/

Նպատակը՝

- Կգիտակցեն,որ տնային գործերն ընտանիքի բոլոր անդամների պարտականությունն են,ներառյալ՝երեխաների.
- Հոգատարություն և պատասխանատվություն դաստիարակել ընտանիքի անդամների հանդեպ.
- Կզարգանա կապակցված խոսքը,հարցերին ամբողջական, շարահյուսորեն ճիշտ կառուցված ընդարձակ նախադասություններով պատասխանելու կարողությունը.

Ուսումնական նյութեր՝

- Ընտանեկան գործեր պատկերող նկարներ
- Ա4 թղթեր, գունավոր մատիտներ, մկրատ, սոսին
- Կառուցողական լեգոներ
- <<Հավիկ մայրիկ>> պատկերազարդ գիրքը

Մեթոդներ՝

- Անհատական, զույգերով, փոքր և մեծ խմբերով

Խթանման փուլ՝

- Երեխաների տեսադաշտում տեղադրել, ընտանեկան գործեր պատկերող նկարներ,ընթերցել Ս. Կապուտիկյանի <<Կարծում եք թե կատակ է>>բանաստեղծությունը, առաջարկել ուշադիր դիտել նկարները և ասել թե իրենց ընտանիքում ով որ գործն է անում

Հարցնել

- Ինչ կլինի եթե ընտանիքում գործերը միայն մեկ հոգի անի
- Ինչու է ճիշտ իրար օգնելը

- Դուք ինչով եք օգնում ձեր ընտանիքին կամ ինչ գործ եք անում տանը.
  - Հարցնել. Երեխաները մտածեք, թե որն է լավ՝ լինել աշխատասեր, թե ծույլ.
  - <<Մտածիր, զույգ կազմիր, կիսվիր>> ռազմավարության միջոցով երեխաները մտկեր են փոխանակում զույգերով.
  - Յուրաքանչյուր երեխա իր զույգին լսածի վերաբերյալ տալիս է մեկ հարց.
  - Մեծ խմբով աշխատանք. 2-3 երեխա հայտնում են իրենց կարծիքները Իմաստի ընկալման փուլ՝
  - Դադարներով ընթերցանություն. Երեխաներին նստեցնելի շրջանաձև.
  - Յուրաքանչյուր դադարից հետո հարց հղել. Երեխաները զույգերով քննարկում են. Յուրաքանչյուր հարցից հետո 2-3 հոգի պատմեն, թե ինճի մասին են խոսել
  - Տեքստի ավարտից հետո քննարկման միջոցով ամփոփել
    - Ինչ սովորեցինք այս հեքիաթից
    - Ինչ հիշեցրեց ձեր կյանքի
  - Անհատական աշխատանք՝
    - Մտածել, թե պատմվածքի որ հատվածն է դուր եկել և ինչու
      - Զույգերով- միմյանց պատմեն, թե որ հատվածն է դուր եկել և ինչու
      - Լսել 2-3 պատասխան
    - Սեղաններին դրված Ա4 և գունավոր մատիտներով , հանձնարարել նկարեն իրենց դուր եկած հատվածը
    - Աշխատանքի ավարտից հետո առաջարկել շրջել խմբասենյակում և երկու երեխաների ներկայացնել նկարը և պատմել.
    - Նկարները փակցնել ցուցադրման պատին
- Կոնտրոլներով աշխատանք
- Ֆիզ. Դադար աշխատասեր հավիկներ, ծույլ սագեր
- Ըտրություն կենտրոններով,
- Դերախաղի կենտրոն- պատմվածքը ներկայացնել դերախաղի միջոցով

- Արվեստի կենտրոն- պատրաստել ապլիկացիա պատմվածքից
- Կառուցողական կենտրոն-լեզուներով կառուցել տեսարան պատմվածքի որևէ հատվածից
- Ընթերցանություն/գրաճանաչություն/- Տեքստից դուրս գրել հատկանիշ ցույց տվող բառերը և կազմել պաստառ, բացատրել յուրաքանչյուր բառը
- Մաթեմատիկա- Տեքստում ընդգծել միավանկ, երկվանկ, եռավանկ բառերը .
Հաշվել դրանց քանակը և համեմատել.

Արդյունքը ներկայացնել դիագրամի տեսքով

Կշռադատման փուլ

- Մի բան , որ ինձ դուր եկավ այս պատմությունից և կպատմեմ տանը

Դեմ առ դեմ շրջաններ.

Դիտարկողներ՝ տնօրեն և մեթոդիստ/ամփոփիչ խոսք/

Տնօրեն՝Ս. Սարգսյան

Խոսքի զարգացման այս պարապմունքը, երեխաներին տվեց բազմակոխմանի իմացական ոլորտների զարգացում, խրախուսվեց աշխատասիրությունը. Երեխաները իրենց շատ լավ էին զգում, ակտիվ էին և ամենակարևորն էր , որ խմբում ներգրավված էին բոլորը, ի շնորհիվ դաստիարակի կիրառած մեթոդների.

Մեթոդիստ՝ Ժաննա Գևորգյան

Այս պարապմունքը լուծեց կոնկրետ ուսուցողական, զարգացնող և դաստիարակող խնդիրներ. Պարապմունքը հասավ իր նպատակին, որոշ բաց թողումներով, բավականին աշխատանք էր կատարված ի շնորհիվ դաստիարակի ընտրած մեթոդների. Դիդակտիկական խնդիրները ներկայացված էին խաղային առաջադրանքների ձևով, որոնցում հստակորեն արտահայտված էին խոսքային գործունեության շարժառիթներ. Պարապմունքը հետաքրքիր էր, ուներ զարգացնող բնույթ. Հուսով եմ երեխաներին դուր եկավ:

Եզրակացություն

Այսպիսով, մանկավարժ-ծնող համագործակցության նպատակն է խրախուսել կայուն, շարունակական և արդյունավետ գործունեություն դպրոցական համայնքի բոլոր անդամների միջև՝ ուսուցիչ, մասնագետ, ծնող և սովորող: Մանկավարժները և ծնողներն ունեն ընդհանուր նպատակներ և առանց նրանց համագործակցության երեխայի կյանքը լիարժեք չէ: Այսպիսով դպրոցը երեխային տալիս է ակադեմիական գիտելիքներ և ձևավորում գիտակցական վերաբերմունք իրականության նկատմամբ, իսկ ընտանիքն իր հերթին ապահովում է երեխայի գործնական փորձառությունը կյանքում: Երեխայի հետազոտման, նրա կարողությունների, հմտությունների և դժվարությունների բացահայտման ու զարգացման հարցերում դպրոցի և ընտանիքի համագործակցության միակ շարժառիթն այդ երկու կողմերի ընդհանուր հետաքրքրություններն ու շահերն են: Դպրոցի և ընտանիքի համագործակցությունը երկարատև գործընթաց է, որի միակ նպատակը երեխայի որակյալ կրթության ապահովումն է: Ծնողները և ուսուցիչները հանդիսանում են միևնույն երեխայի զարգացմանը նպաստող, նրա կրթությունը և դաստիարակությունը իրականացնող անձինք: Ուստի երեխայի դաստիարակությունը և ուսումնառությունը արդյունավետ կարող է լինել միայն նրանց ակտիվ համագործակցության պայմաններում: Դա նշանակում է, որ անհրաժեշտ է սահմանել դաստիարակության, ուսումնառության և զարգացման գործընթացի միասնական նպատակներ, ունենալ միասնական ակնկալիքներ ու հայացքներ, համատեղ ուժերով մշակել ուսումնադաստիարակչական գործընթացում առաջացած խնդիրներն ու դրանց լուծման ուղիները

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Аверин В.А. Психология раннего детства.
2. Адлер А. Воспитание детей. Взаимодействие полов, Ростов н/Д, изд-во «Феникс».
3. Андреева Т.В. Психология современной семьи. СПб.: Речь, 2005. Антонов А.И. Кризис семьи и родительства//Проблемы родительства и планирования семьи/Отв. Ред. А.И. Антонов. М.: ИС РАН.
4. Венгер А.Л. Психологические рисуночные тесты: Иллюстрированное руководство.
5. Возрастная и педагогическая психология: Хрестоматия: /Сост. И.В. Дубровина, А.М. Прихожан, В.В. Зацепин. – М.: Академия, 2006.
6. Доманецкая Л.В. Общение и эмоциональное благополучие ребенка дошкольного возраста. Красноярск.гос.пед.ун-т им. В.П. Астафьева, 2008
7. Дружинин В.Н. Психология семьи .- СПб.:Питер 2006.
8. Изард, К. Психология эмоций – СПб.: Питер, 2006.
9. Лидерс А.Г. Психологическое обследование семьи. М.: «Академия», 2006
10. Лисина М.И. Влияние отношений с близкими взрослыми на развитие ребенка раннего возраста // Вопросы психологии.
11. Мустаева Ф.А. Социализация личности ребенка под влиянием социальных проблем современной семьи // Вестник Челябинского государственного университета. 2010
12. Психологический сайт «Энциклопедия психодиагностики», Опросник родительского отношения А.Я.Варга, В.В.Столин, [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://testoteka.narod.ru/dro/1/03.html>
13. Психологический словарь. А.В. Петровского М.Г. Ярошевского.
14. Психологический словарь. / Под ред. Ю.Л. Немер. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2003. – 644 с.
15. Спиваковская А.С. Психотерапия: игра, детство, семья. Том 2. М.: ООО Апрель Пресс, ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс.